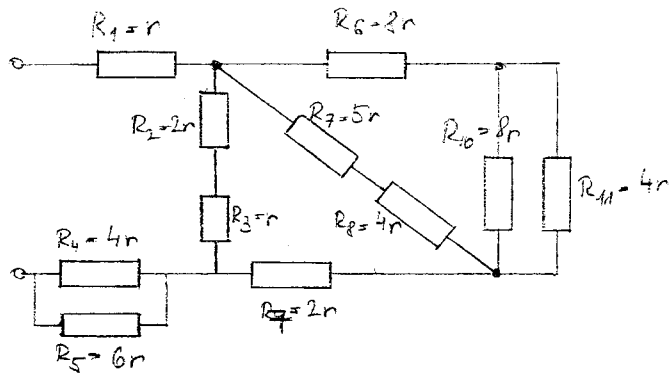

Příklady z „Elektriny a magnetismu“ – elektrický proud.

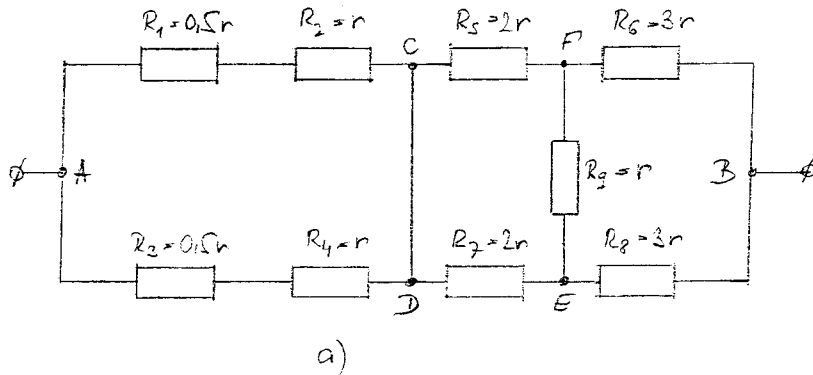
1. Odpor drátu je $R_1 = 81 \Omega$. Po rozřezání drátu na n stejných částí a po jejich paralelním spojení klesl výsledný odpor na hodnotu $R_2 = 1 \Omega$. Na kolik částí byl drát rozřezán?
2. Proud ve vodiči během stejných časových úseků Δt nejdříve rovnoměrně vzrůstal z hodnoty 0 na I_1 , potom klesal na $0,5 I_1$, načež zůstal konstantní a nakonec klesl na nulu. Jaký náboj prošel vodičem za dobu $4\Delta t$?
3. Dva vodiče – nichromový a ocelový, mají stejnou hmotnost. Délka ocelového vodiče je $20x$ větší, než délka vodiče nichromového. Kolikrát se liší odpor těchto vodičů? Měrný odpor nichromu je $10x$ větší, než měrný odpor oceli, hustota je větší $1,07x$.
4. Měděným vodičem o průřezu $S = 0,17 \text{ mm}^2$ teče proud $I = 0,025 \text{ A}$. Jaká síla působí na každý elektron se strany elektrického pole? Měrný odpor mědi je $\rho = 1,555 \cdot 10^{-8} \Omega \cdot \text{m}$, náboj elektronu $e = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$.
5. Určete jaký proud způsobí elektron, rotující kolem jádra atomu vodíku, je-li poloměr orbity elektronu podle dohody roven $5,3 \cdot 10^{-9} \text{ cm}$.
6. Měděným vodičem o průřezu $S = 0,64 \text{ mm}^2$ teče proud $I = 24 \text{ A}$. Určete driftovou rychlost elektronů u za předpokladu, že počet volných elektronů n_0 je dvakrát větší, než počet atomů n v objemové jednotce vodiče (hustota mědi je $\rho = 8960 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$, Avogadrova konstanta $N_A = 6,022 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$, relativní atomová hmotnost mědi je $A_r = 63,5$ a náboj elektronu $e = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$).
7. Diodou s deskovými elektrodami teče proud I . Napětí mezi anodou a katodou je U . Jakou silou působí na anodu elektrony, které na ni dopadají, opouštějí – li katodu s rychlostí v_0 ? Řešte numericky pro $I = 100 \text{ mA}$, $U = 100 \text{ V}$, $v_0 = 1 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$, $e = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$ a $m_e = 9,11 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$.
8. Odpor vlákna 100 W elektronky, pracující při napětí 220 V je v nažhaveném stavu $n = 15x$ větší, než při teplotě $t_1 = 10^\circ \text{C}$. Určete odpor při této teplotě a teplotní součinitel odporu α , jestliže je teplota vlákna v nažhaveném stavu rovna $t_2 = 2500^\circ \text{C}$.
9. Měděná a grafitová tyč stejné tloušťky jsou spojeny sériově. Při jakém poměru jejich délek nebude odpor této soustavy záviset na teplotě?
10. Kruh je tvořen z drátu o délce l a průřezu S a má odpor R_0 . Kde je třeba k němu připojit vodiče, přivádějící a odvádějící proud, aby jeho odpor klesl n – krát?
11. Kolikrát se změní při přechodu od zimy k létu odpor telegrafního drátu o průřezu S ? Teplota se mění od $-t$ do $+t$. Délka vodiče při 0°C je l , teplotní součinitel odporu materiálu drátu je α . Jak se změní výsledek, jestliže vezmeme v úvahu lineární prodloužení vodiče po ohřátí? Řešte pro $-t = -20^\circ \text{C}$, $+t = 30^\circ \text{C}$, $l = 50 \text{ m}$, $S = 14 \text{ mm}^2$, $\alpha = 4,33 \cdot 10^{-3} \text{ K}^{-1}$ a koeficient teplotní délkové roztažnosti $\alpha' = 16,8 \cdot 10^{-6} \text{ K}^{-1}$.

12. Vypočítejte odpor obvodu na obrázku.

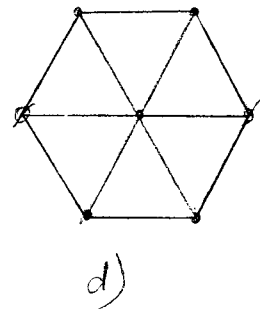
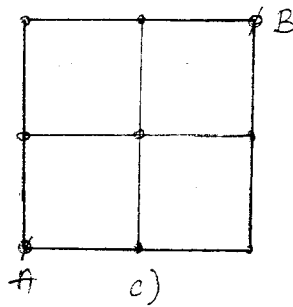
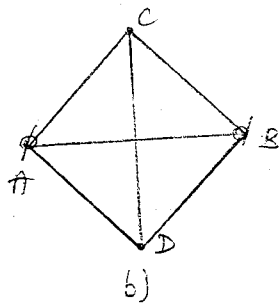
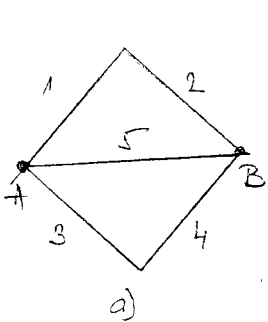

13. Obvod se skládá z ohmických odporů, sestavených podle obrázku. Určete jeho výsledný odpor, je-li zdroj napětí připojen k bodům:

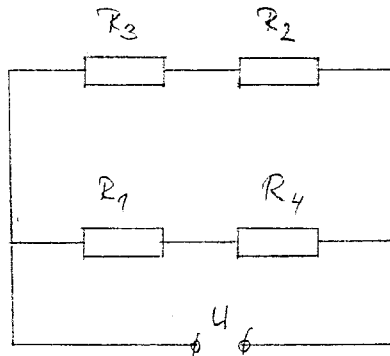
- a) A a B , b) C a D , c) E a F .

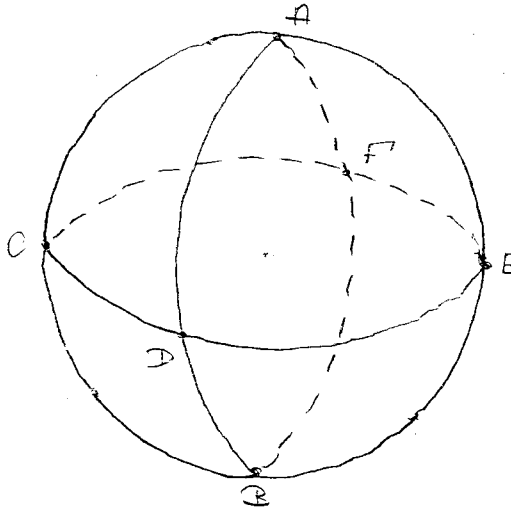
14. Určete celkový odpor vodičů, sestavených z úseků o stejném ohmickém odporu r .
Body připojení k elektrickému obvodu jsou A a B .

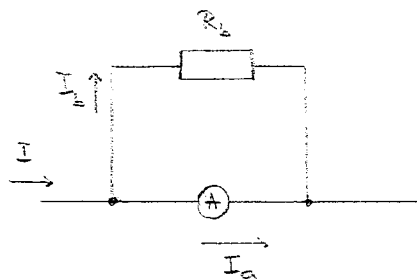
15. Určete odpor rezistorů R_1 a R_2 ve schématu na obrázku, jsou-li při zapojení zdroje o napětí $U = 220\text{ V}$ úbytky napětí na těchto rezistorech rovny $U_1 = 20\text{ V}$ a $U_2 = 30\text{ V}$.
 $R_3 = 10\ \Omega$, $R_4 = 15\ \Omega$

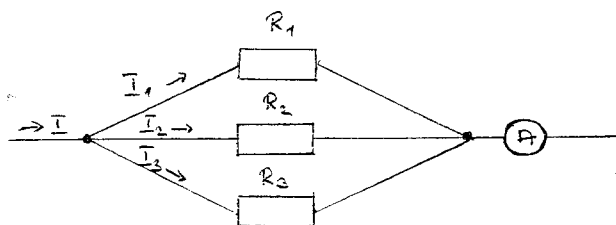
16. Tři stejné měděné kruhy o poloměru r jsou spojeny tak, jak je uvedeno na obrázku. Určete odpor takové soustavy vité-li, že průměr drátu je d , měrný odpor ρ a proud je přiváděn k bodům A a B .

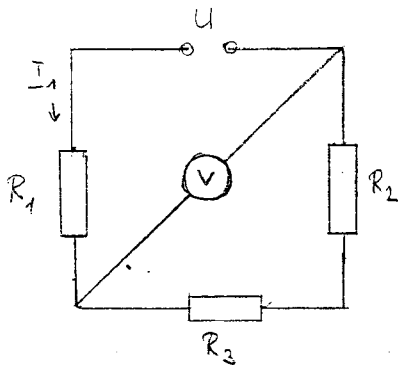
17. Ampérmetr s bočnickem měří proud o intenzitě do $I = 10\text{ A}$. Jakou největší intenzitu elektrického proudu může měřit tento ampérmetr bez bočnicku? Vnitřní odpor ampérmetru je $R_a = 0,02\ \Omega$ a odpor bočnicku $R_b = 0,005\ \Omega$.

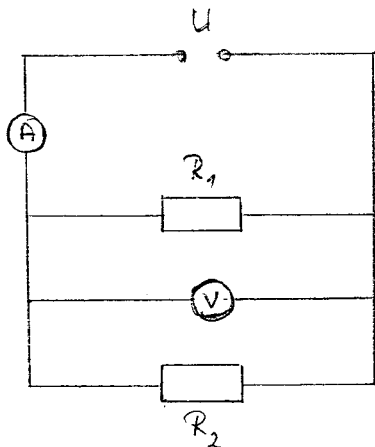
18. Kovový disk rotuje kolem osy, kolmé k rovině disku s úhlovou rychlostí ω . Poloměr disku je R . Jaký rozdíl potenciálů vznikne mezi středem a okrajem disku ?
19. Dělení stupnice měřícího přístroje je $c = 15 \cdot 10^{-6}$ A/dílek. Škála přístroje má $n = 200$ dílků, vnitřní odpor přístroje je $R_p = 100 \Omega$. Jak z tohoto přístroje vytvoříte voltmetr pro měření napětí do $U = 200$ V, nebo ampérmetr pro měření proudu do $I = 4$ A ?
20. Ve schématu na obrázku je $R_2 = 15 \Omega$, $R_3 = 20 \Omega$ a $I_2 = 0,3$ A. Ampérmetr ukazuje hodnotu $I = 5$ A. Určete odpor R_1 .

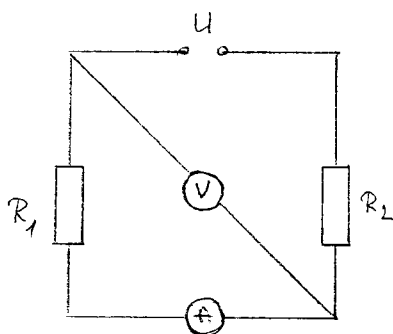
21. Ve schématu na obrázku je napětí na svorkách baterie $U = 100$ V a velikost odporů $R_1 = 100 \Omega$, $R_2 = 200 \Omega$ a $R_3 = 300 \Omega$. Jaké napětí ukazuje voltmetr, je-li jeho vnitřní odpor $R_v = 2000 \Omega$?

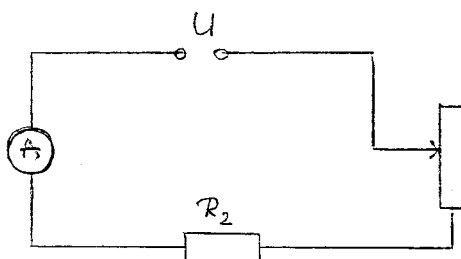
22. Určete údaje ampérmetru a voltmetru na obrázku. Odpor voltmetru je $R_v = 1000 \Omega$, $R_1 = 400 \Omega$ a $R_2 = 600 \Omega$. Napětí $U = 110$ V. Odpor ampérmetru zanedbejte.

23. Určete údaje ampérmetru a voltmetru pro schéma na obrázku. Odpor voltmetru je $R_v = 1000 \Omega$, $R_1 = 400 \Omega$ a $R_2 = 600 \Omega$. Napětí $U = 110 V$, odpor ampérmetru zanedbejte.

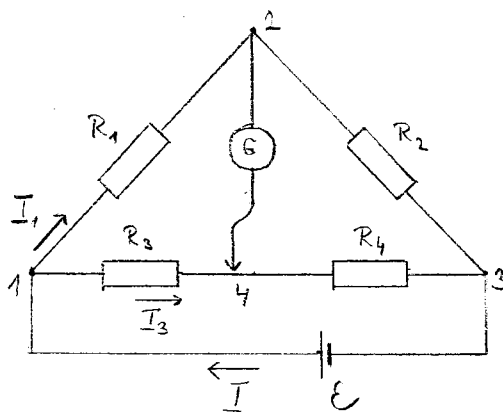

24. Ve schématu na obrázku je napětí na svorkách zdroje rovno U . Při vypnutém reostatu R_1 je hodnota proudu, tekoucího ampérmetrem rovna I_1 , při úplně zapnutém reostatu teče obvodem proud I_2 . Určete odpor R_2 a odpor reostatu R_1 a také spád napětí na úplně zapnutém reostatu. Odpor ampérmetru zanedbejte.

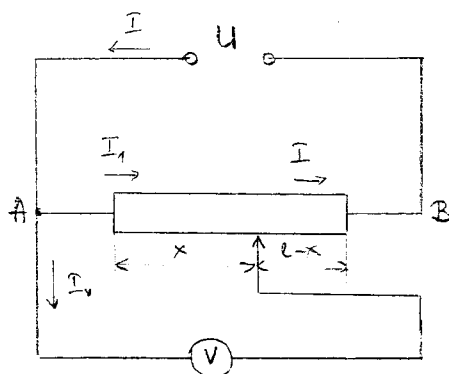

25. Žárovka o výkonu P je určena pro napětí U_1 . Jaký dodatečný odpor R je třeba připojit sériově s žárovkou, aby svítila stejně i při napětí v síti $U_2 > U_1$?

- 26) Určete proudy, tekoucí ve větvích Wheatstoneova můstku. Počítejte pro hodnoty odporů $R_1 = 100 \Omega$, $R_2 = 200 \Omega$, $R_3 = 300 \Omega$, $R_4 = 400 \Omega$ a $U = 100 V$.

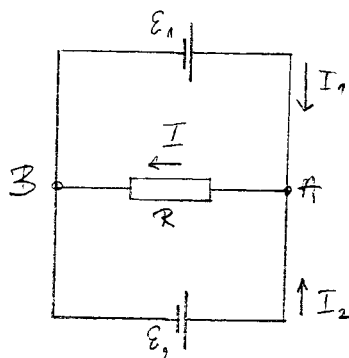

27. Reostat délky l je zapojen jako potenciometr do sítě s napětím U . Odpor reostatu je R_0 . Mezi koncem potenciometru a pohyblivým kontaktem je zapojen voltmetr, ukazující napětí, snímané s potenciometru. Jak bude záviset údaj na voltmetru na poloze jezdce reostatu, jestliže odpor voltmetru je roven R_v ?

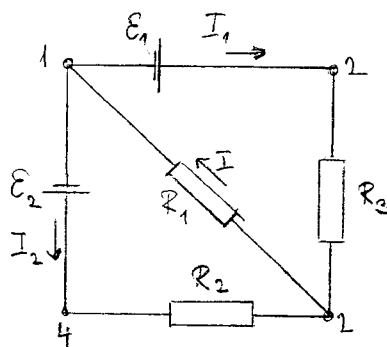

28. Na koncích vodiče, vyrobeného z materiálu s měrným odporem ρ , o délce l a průměru vodiče d , vzrůstá za čas t napětí rovnoměrně z hodnoty U_1 na U_2 . Jaké množství elektrického náboje přitom protéká vodičem ?
29. Akumulátorem s emn. $E = 10 \text{ V}$ a s vnitřním odporem $r = 1 \text{ } \Omega$ teče proud $I = 5 \text{ A}$. Určete napětí U na svorkách zdroje.
30. Dva voltmetry, zapojené sériově, jsou připojeny ke zdroji proudu a ukazují údaje 8 V a 4 V . Jestliže připojíme ke zdroji pouze druhý voltmetr, bude ukazovat 10 V . Čemu je rovno emn. zdroje ?
31. Při zatěžování zdroje odporem R_1 teče obvodem proud I_1 , při zatěžování odporem R_2 jím teče proud I_2 . Čemu je roven zkratovací proud ?
32. N stejných akumulátorů je spojeno sériově, přičemž k z nich je zapojeno opačně k ostatním. Emn každého z akumulátorů je E , vnitřní odpor je r . Jaký proud bude téci obvodem, jestliže baterii akumulátorů uzavřeme přes odpor R ?
33. Dvě žárovky s odpory R_1 a R_2 ($R_1 = 2R_2$) jsou zapojeny do sítě paralelně. Která z žárovek spotřebuje větší výkon a kolikrát ?
34. Emn baterie kapesní svítilny je $E = 4,5 \text{ V}$, její vnitřní odpor je $r = 3 \text{ } \Omega$. Kolik takových baterií je třeba zapojit sériově, abychom mohli napájet žárovku, určenou pro napětí 220 V a výkon 60 W ?
35. Dvě žárovky, určené pro napětí U s nominálními výkony P_1 a P_2 , jsou zapojeny sériově do sítě s napětím U . Jaké výkony spotřebují nyní žárovky ?

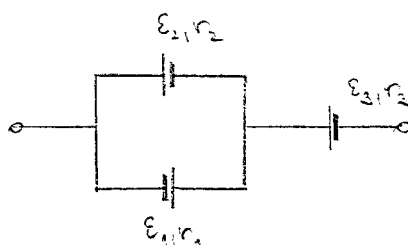
36. V obvodu na obrázku jsou zapojeny dva zdroje s emn. E_1 a $E_2 = 2\text{ V}$ a s vnitřními odpory $r_1 = 2\ \Omega$ $r_2 = 2\ \Omega$. Čemu je roven odpor R , jestliže $I_1 = 1\text{ A}$? Určete hodnoty proudů I a I_2 .

37. V obvodu na obrázku je $E_1 = 2\text{ V}$, $E_2 = 2,4\text{ V}$, $R_1 = 50\ \Omega$, $R_2 = 10\ \Omega$, $R_3 = 15\ \Omega$. Určete intenzitu proudu pro každý úsek obvodu. Vnitřní odpory zdrojů zanedbejte.

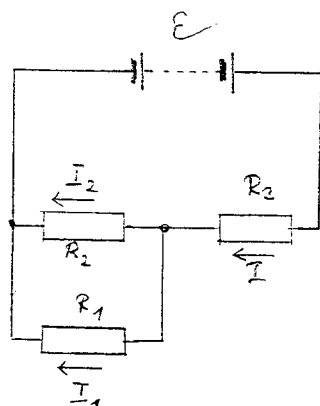

38. Vypočítejte vnitřní odpor a emn. baterie na obrázku, jestliže $E_1 = 10\text{ V}$, $E_2 = 20\text{ V}$, $E_3 = 30\text{ V}$, $r_1 = r_2 = r_3 = 2\ \Omega$.

39. Při zatěžování přes odpor R dává zdroj o emn E proud I . Zkratový proud je I_z . Jaký největší výkon může zdroj dávat?

40. Ve schématu na obrázku je emn. obvodu $E = 120\text{ V}$, $R_1 = 25\ \Omega$, $R_2 = 100\ \Omega$, $R_3 = 150\ \Omega$. Určete výkon, spotřebovaný na rezistoru R_1 . Odpor baterie zanedbejte.

- 41) Při postupném uzavírání akumulátoru přes odpory R_1 a R_2 se v nich vyvinulo stejné množství tepla. Určete vnitřní odpor akumulátoru.
42. Elektrický vařič je zapojen do obvodu zdroje s emn. E a vnitřním odporem r . Ampérmetr, zapojený sériově s vařičem ukazuje intenzitu proudu I . Jaká je účinnost vařiče, jestliže vodu o hmotnosti m na něm lze přivést do varu za dobu τ ? Počáteční teplota vody byla t_0 .
- 43) Ohřívač elektrické konvice má dvě vinutí. Při zapojení prvního z nich bude voda vřít za dobu τ_1 , při zapojení druhého za dobu τ_2 . Za jakou dobu bude voda vřít, spojíme-li obě vinutí a) sériově, b) paralelně.
- 44) První akumulátor má účinnost η_1 , druhý, propojený přes tentýž odpor, účinnost η_2 . Jaká bude účinnost akumulátorů, spojených a) sériově, nebo b) paralelně přes stejný vnější odpor?
45. Za jakou dobu se při elektrolýze vodního roztoku CuCl_2 vyloučí na katodě 4.74 g mědi? Intenzita proudu je 2 A .
46. Při jaké hustotě proudu v roztoku FeCl_3 bude růst tloušťka vrstvičky vyloučeného železa rychlostí v ?
47. Dvě elektrolytické vany s roztoky FeCl_3 a CuSO_4 jsou zapojeny sériově. Kolik mědi se vyloučí za dobu, v jejímž průběhu se vyloučila hmotnost m_1 železa?

48. Rezistor má tvar komolého kužele. Poloměry jeho kruhových podstav jsou a a b a jeho výška je L . Jestliže se kužel zužuje jen málo, můžeme předpokládat, že zvolíme – li libovolný průřez, kolmý k ose, bude v něm hustota proudu konstantní (a ovšem jiná, než v jiném průřezu).

- Vypočtete odpor rezistoru.
- Ověřte si, že váš vzorec pro odpor přejde na vztah $\rho(L/S)$.

49. Z desky o tloušťce h , zhotovené z materiálu s měrným odporem ρ je vyřezán rovinný prstenec tvaru mezikruží s vnitřním resp. vnějším poloměrem r_1 , resp. r_2 . Jaký je odpor prstence, jestliže

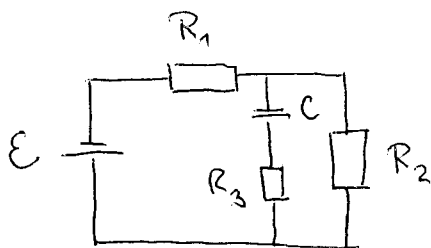
- prstenec radiálně rozřízneme a přívody připevníme k okrajům řezu,
- přívody drátu upevníme k oběma ohraničujícím kružnicím.

50. Odporový etalon je zhotoven tak, že jeho hodnota je $0,102 \Omega$. Připojením vhodného paralelního odporu se má etalon vyjustovat na přesnou hodnotu $0,1 \Omega$. Jak velký odpor musíme paralelně připojit ?

51. Elektrický obvod se skládá ze tří vodičů stejné délky, zhotovených ze stejného materiálu, které jsou zapojené za sebou. Průřezy vodičů jsou: $S_1 = 1 \text{ mm}^2$, $S_2 = 2 \text{ mm}^2$, $S_3 = 3 \text{ mm}^2$. Rozdíl potenciálů na koncích obvodu je $U = 12 \text{ V}$. Určete úbytek napětí na každém vodiči.

52. Jak je třeba zapojit dva články, z nichž každý má emn. $1,5 \text{ V}$ a vnitřní odpor $1,4 \Omega$, aby obvodem s vnějším odporem $R = 0,2 \Omega$ protékal co největší proud ?

53. Na jaké největší napětí se nabije kondenzátor C (viz Obr.), je –li emn. zdroje konstantní ?

54. Jak lze rozšířit rozsah voltmetru s vnitřním odporem $R = 100 \Omega$ a základním rozsahem $U = 10 \text{ V}$ na rozsah $U' = 100 \text{ V}$?

55. Jak je třeba zapojit $N = 24$ článků s emn. $1,5 \text{ V}$ a vnitřním odporem $r = 0,8 \Omega$ do obvodu s vnějším odporem $R = 1,2 \Omega$, aby byl výkon spotřebiče maximální ? Jaký proud teče potom obvodem ?